

Nr 41.

Av herr **von Geijer m. fl.**, om anslag till utredigering och tryckning av framlidne revisionssekreteraren Nils Anderssons samlingar av äldre svensk folkmusik.

Under en följd av år har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln föreslagit riksdagen att bevilja Folkmusikkommissionen ett anslag av 10,000 kronor, till en början till utredigering i tryckfärdigt skick, sedermera till utredigering och tryckning av framlidne revisionssekreteraren Nils Anderssons efterlämnade samlingar av äldre svensk folkmusik.

När detta äskande första gången framfördes i 1923 års statsverksproposition yttrade departementschefen till statsrådsprotokollet bl. a. följande.

»Jag vill till en början framhålla, att de omkring 12,000 olika melodier, som av framlidne revisionssekreterare Andersson själv eller på hans initiativ uppsökts och upptecknats av spelmän ute i bygderna, till större delen härstamma från tiden före år 1880. Om ej detta insamlingsarbete skett, skulle troligen de flesta av dessa melodier inom kort ha gått förlorade. De tillhöra nämligen den krets av vallåtar, gånglåtar, visor m. m. men framför allt polskor och valser, som numera på de flesta ställen ersättas av musik av modernare läggning, samtidigt som fiolen alltmer får vika för mer lättspelade musikinstrument och de ålderdomliga föreställningar, minnen och sägner, till vilka de gamla folklåtarna anknyta sig, förgätas och försvinna. Att de senare ej samtidigt hemfalla åt glömskan, är givetvis ett intresse av stor kulturell vikt, och detta ej endast ur antikvarisk synpunkt. Ingen torde nämligen förneka, att den äldre folkmusiken, som redan förut visat sig äga en vittgående betydelse för det moderna högre musiklivet såväl hos oss som annorstädes, än mer kan förväntas fylla en dylik uppgift, i mån som densamma blir allmännare bekant i hela sin rikedom. De samlingar, som revisionssekreterare Andersson hopbragt, torde även i nu berörda avseende tillfredsställa även mycket högt ställda anspråk icke minst därför, att de redan från början planlagts efter en allsidig måttstock. Men också för hembygds känsla och hembygds liv inom de landskap, i vilka de olika melodierna upptecknats, torde det vara av betydelse, att dessa melodier, i den mån de äro av fullödlig halt, tillvaratagas och på ett nöjaktigt sätt offentliggöras. Medan nämligen de musikstycken, som numera tillvinna sig popularitet ute i våra bygder, merendels äro internationella både till ursprung och prägel och så raskt avlösa varandra, att de aldrig hinna få verkligt rotfäste i folkets sinnen, hava våra gamla låtar merendels tillkommit eller åtminstone erhållit sin säregna karaktär under inverkan av natur och folklynne inom vårt land. Stundom kunna de t. o. m. kännetecknas såsom talande uttryck för hävdvunna traditioner och stämningar bland folkets djupa led i de särskilda landskap, där de sedermera upptecknats.

När till denna de gamla folklåtarens betydelse för folktraditionen sluter sig det stora musikaliska värde, som enstämmigt tillerkännes en mångfald av dem, är det uppenbart, att folkmusiken alltjämt är sällsamt ägnad att öka samkänslan med hembygden i de nejder, där den från äldre tider bevarats, och att det också av sådan grund finnes riklig anledning att hålla denna folkliga tradition vid makt.

Men ej mindre förtjänt av uppmärksamhet är den intima förtrogenhet med det ofta svårbearbetade och svåråtkomliga materialet, som framträder i det häfte av folkmusik från Dalarne, som inom kort torde komma att offentliggöras, samt i där lämnade monografier över bondespelmän. Att utgiva dessa samlingar av folkmusik är redan på ovan angivna grunder en uppgift, som icke bör undanskjutas till en senare tidpunkt. Men därtill kommer, att omständigheterna synas giva vid handen, att därest man överhuvud önskar, att dessa samlingar skola nå offentligheten i ett pietetsfullt och tillfredsställande skick, åtgärder härför omedelbart böra vidtagas. Såsom av handlingarna i ämnet framgår, står nämligen just nu en särskild skolad och för ändamålet utbildad kraft till buds, som ensam kan förväntas i enlighet med framlidne revisionssekreterare Anderssons avsikter fullfölja värvet att utgiva de ifrågasvarande musiksamlingarna. Man bör enligt min mening oförtövat begagna sig av den möjlighet, som därmed yppas.»

I infortrade yttranden tillstyrktes anslaget livligt av musikaliska akademien, av nordiska museets nämnd och av sakkunniga för utredning angående organiserandet av insamling och utforskning av den svenska allmogekulturen. Det av Kungl. Maj:t äskade anslaget beviljades också av 1923 års riksdag och förnyades sedermera med oförändrat belopp av 1924—1933 års riksdagar.

Med de medel, som sålunda ställts till förfogande, har Folkmusikkommissionen i främsta hand haft till uppgift att ordna och bearbeta det oerhört omfattande material som Nils Anderssons efterlämnade samlingar utgöra. Arbetet härmed har närmast omhänderhafts av Nils Anderssons förre medhjälpare, Olof Andersson, den man som åsyftas i statsrådets ovan anförda yttrande. Uppdraget, som givits honom, har även innefattat en komplettering såväl av musikmaterialet som av biografiska och andra notiser rörande spelmän och låtar. I bägge avseenden har han riktat samlingen med mycket betydande tillskott.

Folkmusikkommissionen har emellertid även lagt sig vinn om att söka utvägar till att, i lämpligt urval, kunna trycka det efter hand utredigerade materialet och därmed göra detta tillgängligt för allmänheten. Medel till detta kostsamma tryck har endast till ringa del kunna tagas av riksdagsanslaget. Största delen har hopbragts genom bidrag från intresserade personer inom de olika landskapen och genom anslag från offentliga fonder.

Som frukt av Folkmusikkommissionens arbete föreligger nu i tryck, i publikationen »Svenska låtar, samlade av Nils Andersson», folkmusiken från Dalarne, Jämtland, Härjedalen, Medelpad, Hälsingland, Gästrikland, Värmland, Dalsland, Bohuslän, Halland, Västergötland, Närke, Västmanland, Upp-

land och Södermanland, omfattande i allt 17 band. Under tryckning äro ytterligare 3 band, innehållande landskapssamlingarna från Östergötland, Småland, Öland och Blekinge. Med dessa band komma antalet publicerade låtar att uppgå till omkring 6,500, och hela materialet, med undantag av det skånska, föreligger därmed utredigerat och i urval tryckt. Men därmed äro också de av riksdagen anvisade medlen förbrukade. De ha ej räckt till för utredigering och tryckning av det skånska materialet.

Att Skånesamlingen ställts sist och sålunda blivit den, som kommit att missgynnas, beror på det förhållandet att en del av detta material publicerats av revisionssekreteraren Nils Andersson själv under hans livstid.

Det publicerade omfattar 475 melodier, vilka under en följd av år, 1895—1916, införts i tidskriften »Bidrag till kännedomen om de svenska landsmålen och svenskt folkliv». I denna form äro de emellertid tillgängliga endast för besökare av våra större bibliotek och för enskilda ägare av tidskriftsserien ifråga. Något särtryck, tillgängligt för allmänheten, har aldrig utgivits.

Därtill kommer att det sålunda publicerade utgöres endast av Nils Anderssons egna uppteckningar från åren 1887—1889 och alltså representerar blott en ringa del av det rika material, han vid sin död 1921 efterlämnade. Melodierna från Skåne utgöra i själva verket den största av alla landskapssamlingarna och omfatta c:a 4,700 nummer, varav drygt 1,200, enligt de i »Svenska Låtar» hittills tillämpade grunder, borde publiceras.

Vad som föreligger i tryck av den skånska folkmusiken är alltså inte endast svårtillgängligt utan även i högsta grad ofullständigt, och det opublicerade materialet ligger helt obearbetat och oordnat. De motiv, som gällt för riksdagens tidigare anslag till utredigering och tryckning av övriga landskapssamlingar, kunna därför i lika hög grad åberopas till förmån för utredigering och tryckning av den skånska delen av Nils Anderssons material.

Folkmusikkommissionen räknar med en tid av två år för att ordna och utredigera den skånska samlingen och med samma anslag av 10,000 kronor, per år räknat, som tidigare utgått. Kostnaden för redigerandet av samlingarna torde kunna beräknas till 16,000 kronor å 17,000 kronor och tryckningskostnaderna till omkring 16,000 kronor. Statsanslaget skulle sålunda icke täcka samtliga kostnader för färdigställandet av ifrågavarande monumentala verk. Återstoden måste alltså anskaffas på de vägar, vilka av Folkmusikkommissionen tidigare för liknande ändamål anlitats. De första åtgärderna för en insamling inom landskapet ha redan vidtagits.

Med åberopande av vad ovan anförts få vi alltså hemställa,

att riksdagen till utredigering och tryckning av framlidne revisionssekreteraren Nils Anderssons efterlämnade samlingar av äldre folkmusik från Skåne ville anvisa ett extra reservationsanslag av 20,000 kronor att på de villkor, som av Kungl. Maj:t bestämmas, utgå under två år med 10,000 kronor för

vartdera och sålunda för nästa budgetår anvisa ett belopp av tio tusen kronor.

Stockholm den 18 januari 1935.

K. von Geijer.

Olof Olsson.

Joh. Nilsson,
Malmö.

Elof B. Andersson.

Axel Löfvander.

Jöns Jönsson.

August Nilsson.
